

HOBURGSBLADET

Nr 1

Utgivet av Hoburgs hembygdsmåning

År 2009

Ordföranden har ordet

Nu är säsongen i full gång vid Bottarve. När detta skrivs har vi avverkat en balalajkakonsert, en vandring till Barshage och en föreläsning om ekonomi. Sommarens program täcker in stora delar av Storsudret genom vandringar till såväl trädgårdar som arkeologiskt intressanta platser. Besökarna kommer i lagom antal till museet, Butiken och Kaffestugan. Särskilt intresse väcker bröllopsutställningen på loftet i manbyggningen. I kväll är det genrep på Bottarveteatern, och nästa vecka startar barnteatern. Trädgården är fortfarande grön, och i Tottes täppu börjar lekhagen ta form. Än så länge i liten skala, men vi kan märka att det finns ett sug efter barnaktiviteter här nere. Vi hoppas kunna ha kaniner, lamm och höns på plats redan i sommar.

Under vintern och våren har loftet över teatern kunnat panelas in tack vare bidrag från Gotlands kommun. Där ska bli ett efterlängt och välbehövligt förråd för bl a de föremål som inte exponeras just nu och för bokföringspärmar.

Genom ett bidrag från Torsten och Ragnar Söderbergs stiftelser har vi kunnat dra in permanent elektricitet i manbyggningen, till urtag för dammsugare och element och till diskret belysning av utställningar och av mörka passager och trappor. I höst påbörjas renovering av vardagsstugan och farstun, och i vinter byggs en helt ny bakugn eftersom den gamla har börjat falla samman. Även taket på smedjan ska förnyas. Projekten finansieras av Länsstyrelsen, Kungafonden och Söderbergs stiftelser.

Hembygdsmåningens styrelse består av följande medlemmar:

Britta Holm, Vamlingbo, ordförande

Ingvar Jakobsson, Öja

Solveig Karlström, Fide

Sture Larsson, Fide

Vanja Larsson, Sundre

Magnus Lind, Vamlingbo

Anders Nyberg, Burgsvik, vice ordförande

Börje Olsson, Vamlingbo

Ing-Marie Tellström, Öja, sekreterare

Ulla Thomasson, Hamra

Björner Torsson, Vamlingbo

Adjungerade

Hilbert Karlqvist, Etelhem, kassör enl. uppdrag

Stina Lindberg, Öja

Att väcka intresse för Bottarve och därigenom för hembygdsmåningens är en viktig uppgift för oss. Medlemsantalet är uppe över 400, men genomsnittsåldern

är hög. Det måste finnas några som tar vid när den nuvarande entusiastiska generationen inte orkar längre. Intresset för att vårda hembygden och kulturarvet måste väckas – men hur? Alla förslag till hur vi kan locka till oss de yngre mottages tacksamt!

Vi tycker det är trevligt när medlemmarna kommer till Bottarve och hälsar på! Nytt för i år är **Klucku tei** (förmiddagskaffe kl. 10) alla onsdagar från 17/6 till 26/8 för våra medlemmar i trädgården eller vardagsstugan, för trivsamt samvaro och kanske lite arbete. Vi bjuder på kaffe och bulle.

Till sist önskar vi alla våra medlemmar en god fortsättning på sommaren. Och varmt välkomna till Bottarve. Medlemmar går in gratis!

Britta Holm, Vamlingbo

Missa inte årets teaterföreställningar med Gotlandsanknytning vid Bottarve!

En uppsättning för barn och en för vuxna.

Närmare information i vårt sommarprogram eller på vår hemsida www.bottarve.se.

Kaffestugan vid Bottarve

Nygräddade våfflor, goda smörgåsar, kaffe, saft och mycket mer serveras i vårt gårdskafe.

Sitt ner en stund i den prunkande trädgården och njut av livets goda.

Välkomna!

Hustomtar sökes.

Har du en timme till övers eller en eftermiddag eller kanske en hel dag? Och skulle du kunna tänka dig att vara med och jobba för Hoburgs hembygdsmåning? Anmäl dig då till Bottarve, 0498-498240. Alla insatser är välkomna och du bestämmer förstås själv hur mycket tid och arbete du kan och vill bidra med.

Hoburgs hembygdsmåningens kulturminnesfond

Hedra minnet av en anhörig eller vän med en minnesgåva till hembygdsmåningens kulturminnesfond.

Medlen används till hembygdsvårdande insatser.

De anhöriga får ett minnesblad med din hälsning.

Ring 0498 498 145.

Hald di uppdatern – käik pa www.bottarve.se

Ett besök hos "Hobergsgubben" 1894

Jag har fått låna en bunt tidningar från förra sekelskiftet som tillhör Bottarve. De visade sig vara en ytterst intressant läsning.

Idag är det bara att trycka på gaspedalen så är man snart framme vid resans mål. 1894 var det andra tider. En artikel i Gotlänningen i september det året betitlad *Ett besök hos Hobergsgubben* [!] beskriver en extraordinär resa från Visby ända ner till Sundre. Artikelförfattaren var Tore Blanche, journalist på Aftonbladet.

Han skrev, tydligen enligt tidens mode, på ett utstuderat blomsterspråk, bisats på bisats och många beskrivande adjektiv, något som gör texten klumpig och lite tröttsam. Men om man försöker se förbi detta blir texten intressant. Skribenten konstaterar inledningsvis att det ingalunda är lätt att resa ända ut till "Hobergsgubben", och att de fastlänningar som har varit där säkert är lätt räknade. Samma gäller även besök av gotlänningar. I det stycket får nog Blanche anses vara fel underrättad.

Orsaken till hans resa var att han fick vara medresenär till en affärsman i Stockholm som skulle bege sig till Sundre i affärer. Det fanns ett rätt stort stenbrott där den röda Hobergsmarmorn bröts som affärsmannen skulle besöka. Faktum är att brottet drog till sig arbetare från hela landet. Flera av dem blev sedan ingifta i gårdarna i socknen. Så många kom att till och med språket i socknen ändrades och försvenskades. Så enslig eller isolerad var socknen förvisso inte!

Efter utdikningarna

Färden ut från Visby gick per järnväg till Hemse. Den sträckan var färdigställd redan 1878. Nästa etapp, järnvägen vidare till Havdhem invigdes 1900, men först 1908 utsträcktes den ända till Burgsvik. En fortsatt sträcka ytterligare en mil, fram till Vamlingbo var planerad, men av någon anledning blev den järnvägsbiten aldrig byggd. 1894 när våra två resenärer från Stockholm begav sig söderut såg de med stort intresse ut genom tågfonstret. Journalisten berättar att de *passerar genom de bördigaste och rikaste trakterna av ön, över släta avmejade sädesfält och förbi prydliga vita bondgårdar, där tröskens brummande!* överröstar den förenade kören av höns, ankor och gäss.

Här tröskades det tydligen redan med lokomobil, alltså med ångkraft. Inga gammalmodiga slagor ens då. Intressant att läsa att man inte bara höll sig med höns utan även med ankor och gäss. De förekom som jag minns ända fram på 1960-talet på många gårdar på Gotland. Skrivaren förundras även över hur platt landskapet är, och att de ser så mycket sädesfält och vackra och lummiga ängen. Detta var det Gotland som vi ser än i dag, efter de stora utdikningarna på 1880-talet som hade gett stora bördiga fält där det tidigare hade varit gott om våtmarker.

Regelbundna skjuturer från Hemse

Tydligt gick det hela tiden hästskjutisar med något så när regelbundna tider söderut från Hemse. Fem resenärer, de själva inräknade, väntade på Hemse hotell, där de hade övernattat och sedan intagit en rejäl frukost. De fem, två damer och tre herrar, alla beskrivna som *människovänliga och glada*, fördelades på två skjutisar.

Är man i Sverige eller i ett främmande land, utbrister resenären. Han förundras över de milslånga stengärdesgårdarna och de originella kyrkorna med sina spetsiga torn som sticker upp överallt. Han skriver mycket om dem, nämner särskilt Grötlingbo och Öjas kyrkor, och efterlyser

en bok om den gotländska kyrkoarkitekturen. Så långt passar måhända beskrivningen idag också, men han kommenterar även *de mötande bondkvinnorna med sin ivriga strumpstickning och sina ofantliga svarta hattar över en ljus huvudduk*.

Dem hade varit intressant att se! Det enda jag har sett är ett gammalt foto från tidigt 1900-tal med en kvinna som var arbetsklädd ungefär så, men hatten var inte särskilt stor och någon stickning fanns inte med på kortet.

Jag talade en gång med en dam i Öja om detta med kvinnor som gick omkring och stickade, och hennes mormor hade berättat för henne att det nog hade förekommit, men oftast hade man något att bära om man skulle någonstans, och då kunde man ju inte sticka samtidigt.

Stockholms slott

Blanche beskriver vidare *de brunaktiga, ödsliga och skoglösa markerna* hela resvägen till Burgsvik, en överbetad natur som nu helt har försvunnit, nu när vi kämpar med all kraft mot den snabba förbuskningen.

Burgsvik beskriver han som en ort med prydliga gårdar och en präktig lanthamn. För övrigt syns stenbrott efter stenbrott i markerna i samhället, en del halvfyllda med vatten, en sårig och ful natur. Hundra år av igenväxande har idag tack och lov kommit att dölja det mesta av såren i naturen. Skrivaren påpekar vidare att traktens fina kalksten pryder delar av Stockholms slott, men också att brytningen skedde under *den goda tiden* [!] då bönderna uppbadades att göra dagsverken för staten utan att betalning för deras arbete kom ifråga.

Det var riktigt att de gotländska bönderna under 1600-talet hade arbetsplikt vid Roma kungsgård, mängden beroende på gårdens storlek. Det verkar däremot mindre troligt att det gällde stenbrytning under 1700-talet då Stockholms slott byggdes, men är givetvis möjligt.

Fyrsystemet runt våra kuster

När skjutsarna närmar sig Burgsvik får Blanche syn på fyrarna på Näs och prisar den krets av fyrhus som hade anlagts runt kusterna här nere med sina farliga rev. Våra sydgutniska förfäder beskrivs som *den vilda strandbefolkningen som låto lyktor lysa ut över det stormiga havet, icke alltid visande de rätta farlederna, och många äro de sägner som gå härom än idag. Näsrevet har sin dryga andel av denna dystra historia*.

Näsborna var tydligen av den vildaste sorten enligt honom. Faktum är att jag aldrig har hört den minsta lilla sägen om kustbor på Sudret som hade försökt att vilseleda fartyg mot ett rev. Sant är att Petter Gottberg på Gotska Sandön åtalades för detta brott på 1800-talets senare hälft - något som berättas om i en bok av Helmer Linderholm från 1970-talet. Men visst kan det ha förekommit på Sudret. Jag har givetvis inte hört allt.

Däremot finns det berättelser om kustbönder som har gett sig ut för att rädda folk i sjönöd med fara för eget liv. En katastrof i Hamra i tidigt 1800-tal, där en stor del av de mest arbetsföra av socknens karlar omkom, finns belagd i socknens kyrkbok.

När en strandning väl hade skett kunde den ge arbetsinkomster för strandfolk vid bärgningen, och kunde man hitta något ilandflutet gods var det naturligtvis ännu bättre. Faludden var i det sammanhanget en väl så lyckligt lottad udde som Näsudden.

Söder om Burgsvik

Söder om Burgsvik gick färden genom Hundlausar, som

Blanche beskriver som en stor hed, där endast väderkvarnar och lammflockar avbryter ödsligheten. Bondgårdarna i Vamlingbo ser ut som vita herrgårdar, omgivna av fruktträd och bärbuskar, utlagda på en brun duk. Han skriver brun, och detta var ändå i augusti månad. Ett uppenbarligen fullkomligt trädlöst och nedbetat landskap. Skogspartiet Lingnar måste ha funnit även då, men det kommenterar han inte, trots att han måste ha passerat genom det. Han kommentar däremot den bördiga Sundredalen och den mäktiga kastalen invid kyrkan.

Hoburgsgubben, här kallad Hobergsgubben, hans matsal och grotta och hela klippan runt omkring, beskrivs lyriskt. Herrarna hade tydligen blivit försedda med en riklig matsäck från värdshuset intill, som de förtärde i klippområdet vid solnedgången. En av gårdarna vid Västergårde hade sedan gammalt värdshusskyldigheter. Han skriver att gården *även för att vara på Gotland hade en långt drivet snygghet*. Gotland skulle alltså vara renligare än andra landsändar, vilket jag har svårt att tro. Här fanns nog lika mycket loppor, lus och lort som på andra håll i landet.

Vid gästgivargården Västergårde var det fint: *icke ett dammkorn på golv och möbler, brokiga trasmattor i alla rummen, och högt uppbäddade sängar med glänsande vita pikétäckten*. Intressant att höra hur det såg ut inomhus på den tiden! Utanför fanns körsbärs- och äppelträd, krusbärsbuskar och t o m ett valnötsträd. Blommor som stockrosor, dahlior och reseda växte likaså.

Blanche talade med bonden på stället, som beklagade att Vår Herre så sällan *välsignade stranden*. Det hade inte varit någon strandning på över två år i trakten. Dessutom tog Neptunbolaget bara hand om vraken om de hade något större värde, alltså erbjöd arbetstillfällen till sockenborna. Nu var det andra tider än förr *då man frossade i champagne och Rocquefortost och kastade varpa med obrutna sardinlådor*. Rocquefortost var tydligen en känd ost redan då! Man hade ett annat problem också, och det var bristen på bränsle. På storgården låg en hög med svartnat, surt virke på tork, drivved som nyligen hade plockats hem från stranden.

Önskan om vallfartsort

Skribenten Tore Blanche avslutar sin reseskildring med en lång lyrisk betraktelse över den vilda Hoburgsklippan och avslutar med den intressanta synpunkten *att Hoburgen, denna storartade, fantastiska klippa, som om den vore lättare tillgänglig, skulle vara en vallfartsort för turister, men där nu havets dån endast besvarades av stenhuggarnas hackor och spadrar*.

I dag har hackorna och spadarna tystnat och den marmor som fanns är sedan länge bortbruten. Ännu syns dock fula sår i naturen i den nära omgivningen. Det dröjde inte så länge förrän skribentens önskan blev uppfylld och turisterna började hitta dit i allt större skaror. Problemen idag är helt annorlunda och mer påtagliga. Det går inte att få byggnadslov från kulturmyndigheterna för att ge service till alla turisterna genom att bygga ut den turistanläggning som fick byggas för 40 år sedan på platsen. Däremot fick hela klippan huggas sönder inuti av militären under det kalla krigets 1950-tal utan några som helst protester från myndigheterna.

Undrar hur en liknande reseskildring från samma sträcka skulle komma att se ut om hundra år?

Kerstin Jonmyren, Burgsvik

På södra Gotland renoveras just nu en väderkvarn med patenterade ställbara vingar.

Har ni hört talas om den brittiske ingenjören William Cubitt? Nehej, kunde just tänka det. Ändå byggde han mängder av kanaler och järnvägar, och uppfann till och med en trampkvarn som skulle drivas av straffångar.

Men Cubitt uppfann också ett system med ställbara väderkvarnsvingar – ”patentsegel”. Allt efter vindstyrkan kunde de justeras under gång med hjälp av en kuggstång och en hävarm.

– I Vamlingbo finns en sådan väderkvarn, som just nu renoveras till nyskick, berättar Calle Ahlström. När ni läser detta ska förhoppningsvis vingar och kupol vara på plats

Kaianders Sempler

http://www.nyteknik.se/popular_teknik/smatt_gott/article595266.ece

Väderkvarnsvingarna har ställbara luckor, som med Cubitts patenterade mekanik kan öppnas och stängas under gång allt efter vindens styrka.

Foto: Calle Ahlström.

Kvarnen i Vamlingbo med nymonterade patentsegel.

Foto: Calle Ahlström.

Kultur får människan att utvecklas och må bra.
Därför stöder vi annonsörer Hembygdsföreningen!

Swedbank

Swedbank

Fastighetsbyrå

VISBY Tel. 0498-21 80 40, HÄSTGATAN 22

PENSIONAT HOLMHÄLLAR

Tel: 0498-49 80 30
Fax: 0498-49 80 56

JONSSONS
EL AB

Tel. 0498-49 71 52
073 08 77 001

MUSEUM LARS JONSSON

Utställningen öppen dagligen 11-17.
Grafik galleri & shop. Cafe & trädgård.
För mer info: www.larsjonsson.se
Vamlingbo prästgård. Tel 20 26 90.

HOBURGS
HALLEN

BURGSVIK

0498-49 70 90

HOBURGS
HALLEN

GRUNDAT 1873
Gotlands
kalkstens
fabrik

Hamnvägen Burgsvik

www.stenfabriken.se

Tel: 0498-49 70 01

Labans

RESTAURANG

Majstregården AB

Tel: 0498-49 74 42 • www.majstregarden.se
Sundre Hoburg • 623 30 Burgsvik

Vamlingbolaget

Tyger och kläder
Design Kristina Torsson
Tillverkning i Vamlingbo
Besök vår hemsida
www.vamlingbolaget.com
Välkommen till vår butik
För öppettider ring: 0498-49 80 80

Bygger i takt med tiden
Snickerier från Egen fabrik
0498-48 45 00 • gotlandsbyggen.se

LINNÉDAGAR PÅ VAMLINGBO PRÄSTGÅRD 2009
17-19 juli DARWIN OCH EVOLUTIONEN

Föreläsningar av Nils Uddenberg, Torbjörn Fagerström och
Else Marie Friis. Exkursion: Vandrings på Hundlausar leds
av Jörgen Petersson. www.vamlingboprastgard.se

VAMLINGBO KAMMARMUSIKFESTIVAL 17-19 JULI
FRI ENTRÉ! www.myspace.com/kammarmusik

Butiken vid Bottarve

I butiken erbjuder vi hantverk och andra
produkter, mestadels från Storsudret. Linne-kläder,
stickade plagg, lammskinn, hemvävda trasmattor.
Gotlandslitteratur, ljus, servetter. Träslöjd. Gammal-
dags godis, sylt, honung, senap, oljor och vinäger.
Bra tips på saker att ta med när du går på fest, istället
för den vanliga vinflaskan.

Välkommen in hälsar Stina och Ulla!

Efterlysningar

Dun- eller fjäderkuddar. Det behövs gamla dun- eller fjäder-
kuddar till "Herre pa stang". Lämna in vid Bottarve!

Gåvor till "Antikt & Begagnat" på Bottarvefesten.
Bidrag i form av gamla saker, möbler (ej för skrymmande), hus-
geråd i gott skick, böcker etc mottages med
tacksamhet. Liksom kasserat eller sprucket porslin till planerad
"Porslinskrossning"! Kontakta Margit Stengård 0498 499029.

Håll di uppdaterat - käik på www.bottarve.se

Nya HNI-ordföranden har ordet

Jag kan inte påstå att jag trivdes en enda dag med att lämna Storsudret för att driva mitt företag på Hemse, sex år tog det mig innan jag bestämde mig för att bli Storsudret till lags och flytta hem mitt företag till Burgsvik. Fick nästan omgående möjligheten att gå med i HNI och som tur var blev jag invald i Styrelsen, två år senare valdes jag till ordförande då Per-Åke Ekelöf avgick efter ca 25 år.

Då jag först fick frågan sa jag blankt nej, men efter lite smörjmedel i tröghetslagren tackade jag glatt ja, detta beslut ångrar jag verkligen inte då jag är väldigt stolt över att vara ordförande för en sådan gedigen förening. Känner också en inre stimulans i att få en möjlighet att vara med och påverka utgången av alla de saker som berör oss här på Storsudret.

Som ordförande blir man föreningens ansikte utåt, man kallar till möten, och ser till att allt som sägs verkligen följs upp.

Första projektet som ordförande blev Strandstärdagen den 12 april på Storsudret, ett mycket lyckat projekt då fastboende tillsammans med deltidboende fick möjligheten att under gemytliga former träffas och arbeta tillsammans.

Att jag som så många andra dyrkar Storsudrets natur och stränder är inget unikt, det unika ligger i att ha möjlighet att bo och arbeta här tolv månader om året. Tyvärr ser det ut som vi går en mörkare framtid till mötes då den fasta befolkningen stadigt minskar på Storsudret och det kan på sikt få till konsekvens att skolan och andra viktiga funktioner i vårt samhälle läggs ner.

Det är då väldigt viktigt att vi har starka ideella krafter som orkar hålla emot och slåss för en levande landsbygd. Genom mitt företag har jag fått nöjet att lära känna många olika människor på Storsudret, det gör att man håller sig väl uppdaterad om vad som är på gång.

HNI sover aldrig, vi bevakar ständigt näringslivsfrågor på vår udde, dagens kommunikationssystem gör att beslutsgångarna blir korta. Vilket gör att det sällan känns långtråkigt.

Styrelsen anno 2009 är en otroligt homogen grupp av människor, vi besitter en kraftfull kompetens på många olika områden, vilket gör att vi blir starka tillsammans. Och det är någonting jag är stolt över!

Hoburgs Näringslivs Intresseförening
Ordf. Rune Fröling, Öja

Gotlandsdrickä, brudvisning och salta kringlor, eller Vad är det egentligen som är gotländsk bröllopstradition?

På Gotland har vi en rik tradition av bröllopsseder. Liknande seder har funnits i hela vårt land, men här har vi hållit dem levande ända fram till för ett par decennier sedan, när filmer och teveserier formade nya traditioner. Lika stor skuld till de gotländska sedernas tillbakagång har även ett par årtionden i slutet av 1900-talet då det över huvud taget var omodernt att gifta sig.

När nu bröllop åter är populära har det blivit fritt fram för influenser från USA och England, både när det gäller sederna under vigseln, liksom under efterföljande fest.

Men våra egna traditioner är lika rika, högtidliga och spännande som Hollywoods, och faktiskt mer ändå! Årets utställning på manbyggnadens loft på Bottarve museigård handlar om de gotländska bröllopstraditionerna, så som de levtt kvar på landsbygden ända fram i våra

Bröllopsklänningar 1912 och 1941 från familjen Jakobsson, Västergårda Fide Foto: I-M Tellström

dagar, och ännu till en del finns kvar. Drickä och brudvisning är bara en liten del, och salta kringlor är en ny tradition!

På utställningen kan man se fotografier och läsa om äreportar, kimbning, spelmansmusik, tärnor och marskalkar, brudnåbbar, mat och dryck, brudvisning och mycket mer. Utgångspunkten för utställningen är intervjuer med trettioåttio personer, mest brudar, om deras egna bröllop mellan åren 1937 och 2007.

Bröllopstraditionerna är på utställningen illustrerade av 15 stycken brudklänningar och en del andra bröllopskläder, med stor tacksamhet hoplånade från personer på Sudret. Likaså finns brudkronor, en spelmansfiol, samt transparanger (som verkar vara något av en gotländsk specialitet). En klenod är en film från 1955 inspelad på ett bröllop i Eke, tillhörig Eke hembygdsförening. I den har redan flera som besökt utställningen känt igen sig själva! Om du besöker utställningen, lyssna lite extra till fiolmusiken! Så lät polskor och brudmarscher i början av seklet. Vi har fått låna autentiska inspelningar från Schilling Records.

Ett riktigt Hänt-i-veckan-skvaller kan du frossa i, i teaterladan, där fotoförstoringar från bröllop på Sudret under 100 år, 1908 till 2008, visas. Plats för igenkänningar!

Vi har kallat Utställningen "Ett ståtligt bröllop". Under 1900-talets första del inleddes nästan alltid bröllopsnotiserna i dagstidningarna på det viset. Vid entrén till utställningen finns ett förstorat klipp från Gotlänningen 5 oktober 1910 som beskriver ett ståtligt bröllop vid Bjärges i Vamlingbo.

Hoppas du, likt skribenten, låter dig fångas av stämningen på ett riktigt gotländskt traditionellt bröllop!

Årets utställning har gjorts av Carin Olofsson, Stånga (fotoutställning), Birgitta Johansson, Burgsvik, (arrangemang av brudklänningar), samt undertecknad (intervjuer, föremålsinsamling och texter).

Ing-Marie Tellström, Öja

Aktuellt om tallprocessionsspinnaren på Storsudret

I år är risken liten för att drabbas av besvär från håren av tallprocessionsspinnarens larver. På några platser, bl a strandskogen vid Nore, finns det relativt många larver, och i sådana områden gäller förstas att vara extra vaksam när larverna vuxit till sig framåt midsommar. Men allmänt gäller att 2009 är ett år med låga till måttliga tätheter.

Vi har under fyra år i någorlunda detalj följt hur mängden larver varierar mellan år. Det är helt klart att det finns "högår" och "lågår". I år är det alltså ett lågår.

Att det finns en periodicitet hänger ihop med att arten har en tvåårig livscykel. De vuxna fjärilarna kläcks i slutet av juli från puppor i marken. Fjärilshonorna lägger ägg (ca 100 per hona) i grupper på tallbarr. Äggen övervintrar. Från äggen kläcks larver i mitten av april. Larverna är sociala och lever hela sitt liv i grupp, och äter bara tallbarr. I slutet av juli lämnar de träden i procession för att söka upp lämpliga platser för att gräva ner sig i marken. Där ligger de vilande som puppor under vintern och under större delen av nästa sommar för att utvecklas till nya fjärilar i juli.

Den spinnart som finns på Storsudret förekommer i Sverige bara på en annan plats, nämligen Böda på norra Öland och där bara i låg täthet. Arten har för övrigt en egendomlig utbredning. Det finns flera kända förekomster i Östersjöområdet – Bornholm, nordöstra Tyskland, norra Polen och Kaliningrad. Dessutom finns den i bergsområden på ca 1800 meters höjd i centrala Spanien och i västra Alperna. På samtliga platser påträffas den i glesa tallbestånd på magra marker.

Det är intressant att det finns en annan mycket likartad art av tallprocessionsspinnare i Medelhavsområdet. Den orsakar samma typ av allergiska besvär som "vår" art. Den avviker emellertid i detaljer. Bland annat spinner den silkesbon uppe i tallkronorna där larverna tillbringar en stor del av dagarna. Arten är vinteraktiv och gynnas av pågående klimatförändring med varmare vintrar.

Det är oklart varför spinnaren på Gotland har massuppträtt under senare år. Det finns inget tydligt samband med pågående klimatförändring. Allmänt gäller att insektspopulationer i naturliga ekosystem varierar i täthet över tiden. Normalt finns det så kallade täthetsberoende faktorer (t ex fiender eller sjukdomar) vilka gör att populationer med hög täthet kraschar till tidigare låga tätheter.

Det är troligt att detta kommer att hända också på Storsudret. Vi vet att det finns en fiende som vi förväntar oss skall reagera så – en parasitfluga som är specialiserad på att angripa larver av tallprocessionsspinnaren. Hittills har flugan varit förvånansvärt trög med en ganska liten andel av värdlarverna parasiterade.

Att aktivt bekämpa på Storsudret har diskuterats flitigt. Det biologiska bekämpningsmedlet Btk har testats i försöksskala och befunnits ha svag verkan. Det är för övrigt betydande praktiska svårigheter med att bekämpa i stor skala. Det finns vidare invändningar från naturvårdshåll på grund av möjliga negativa effekter på andra fjärilsarter. Den bästa lösningen vore självklart att naturligt reglerande processer tar hand om problemet. I nuläget verkar parasitflugan vara det stora hoppet, men dess framtida betydelse är tyvärr svår att förutsäga.

Stig Larsson, Institutionen för ekologi,
Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), Uppsala
Stig.Larsson@ekol.slu.se

Tallprocessionsspinnarlarver

Foto: Stig Larsson

Hyr Bottarve för barndop, begravningskaffe eller kalas!

Många tror oss inte när vi säger att det går att hyra Bottarve. Men det är sant! Vill du hyra vardagsstugan för upp till 20 gäster eller salen för upp till 40 gäster? Eller båda? Konferera med oss vid Bottarve.

Sommarens utställningar vid Bottarve

Ett ståtligt bröllop. Gotländska bröllopsseder under 1900-talet. Bröllopsklänningar från alla decennier från 1900 till idag, tillbehör, musik, skaffarettal, dekorationer mm. Utställning på loftet i manbyggningen. Visas 22/5-13/9.

Bröllopsfotografier från Storsudret från 1900 till idag. Fotoutställning i ladugården. Visas 22/5-13/9

Välkomna in!

Uppdatera era uppgifter i medlemsregistret

Har du flyttat eller fått ny mailadress, glöm inte bort att anmäla det till Hembygdsföreningen.

Hittills har vi fått e-postadresser från ett stort av hembygdsföreningens medlemmar. Men vi vet med säkerhet att det är många fler som har en sådan adress.

Eftersom vi är angelägna att dra ner ytterligare på de betungande utgifterna för porto så ber vi dig att skicka din mejladress till <Viveka.friberger@telia.com>.

De som inte har tillgång till dator får naturligtvis även i fortsättningen sina brev med den vanliga posten.

Hoburgs hembygdsförening

Stöd oss gärna genom att bli medlem i föreningen. För 2009 är avgiften 100 kronor per person. Alla medlemmar går in gratis i museet vid Bottarve. Hur många gånger som helst! Medlemskortet kan hämtas i Butiken vid Bottarve. Avgiften betalas in på hembygdsföreningens plusgiro 4391880-4. Glöm inte att skriva namn och adress och ev. e-postadress. Vi är glada för penninggåvor!

Hoburgs hembygdsförening • Vamlingbo Bottarve 112
623 31 Burgsvik
tel: 0498-498240 Butiken • fax: 0498-498247
e-post: info@bottarve.se • hemsida: www.bottarve.se

Ansvarig utgivare: Hoburgs hembygdsförening
Redaktör: Britta Holm, Lay out: Elin Olausson
Tryck: Gahnströms Bygg & Tryckeri AB, Alva